

Wstęp

„Rocznik Ruskiej Bursy” w 2018 r. kontynuuje innowacje zapoczątkowane w ubiegłorocznym numerze, które wynikały głównie z pełnego dostosowania czasopisma do ścisłych norm wydawnictw naukowych, a także z pewnych decyzji merytorycznych. Tak więc znowu został opracowany numer monograficzny, w bieżącym roku poświęcony innemu spośród najistotniejszych w łemkowskiej pamięci wspólnotowej wydarzeniu, którego setna rocznica przypadła na 2018 r. – Ruskiej Republice Narodowej Łemków, początki której odnosi się do ogólnonarodowego wiecu we Florynce z 5 grudnia 1918 r. Cały rok 2018 poświęcony był wśród łemkowskiej wspólnoty tym wydarzeniom, a uwieńczeniem łączonych z nimi celebracji miało być postawienie kamienia z tablicą upamiętniającą w miejscu, gdzie przed stu laty odbywał się floryński wiec. Pomnik nie został postawiony ze względu na brak zgody zarówno ze strony władz kościelnych (miał on stanąć w miejscu będącym obecnie własnością Kościoła rzymskokatolickiego), jak i państwowych (Instytutu Pamięci Narodowej). Pomimo tego symboliczny wiec w odpowiednim miejscu we Florynce się odbył, a przygotowana tablica została zastępczo wmurowana w budynku Ruskiej Bursy w Gorlicach, gdzie miały też miejsce dalsze uroczystości upamiętniające, zrelacjonowane i zilustrowane w części *Recenzje i sprawozdania*.

Cały numer w każdej ze swoich części, stanowiących stały układ „Rocznika...” od początku jego powstania, zawiera teksty poświęcone wydarzeniom z lat 1918-1921. Jedyny wyjątek stanowią tu recenzje, jako że dotyczą one książek wydanych w roku 2017. Jedna z nich wiąże się tematycznie z problematyką

ubiegłorocznego numeru, druga natomiast nie aż tak bardzo odbiega od wydażeń i miejsc, którym poświęcamy aktualny „Rocznik...”, jest bowiem monografią sąsiadującą z Florynką wsi Biłcarewa (Binczarowa), w której w czasach łemkowskiego samostanowienia odbywało się także wiele ważnych wydażeń. Chociaż początkowo ze sceptycyzmem odnosiliśmy się do możliwości skompletowania numeru monograficznego poświęconego nie aż tak popularnej wśród badaczy problematyce, to w konsekwencji udało się osiągnąć to aż z naddatkiem. Stanowiło to okazję do mobilizacji dla historyków, politologów, kulturoznawców, do pochylenia się nad rzetelnie opracowanym przez Bogdana Horbala przed ponad dwudziestu laty tematem (w książce: *Działalność polityczna Łemków na Łemkowszczyźnie 1918-1921*, Wrocław 1997) i odkrycia w jego obrębie nowych obszarów, perspektyw i punktów widzenia, faktów.

W artykule wstępnym Redaktorka, posługując się koncepcją miejsc pamięci Pierre’a Nory, przypatruje się działaniu w przestrzeni łemkowskiej pamięci i tożsamości floryńskiego miejsca, z jego personalnym, wydarzeniowym, nazwowym, symbolicznym repertuarem. Chociaż Florynka symbolizuje te wydarzenia z historii łemkowskiej, które zalicza się do heroicznych i chwalebnych, to jednak jej finał nieodłącznie wpisuje się w mniejszościowy dyskurs zgaszonej nadziei, niespełnionego snu o wolności, stłamszenia wolności.

Bardzo cenną częścią publikacji są, jak zawsze, *Dokumenty*. Dzięki ofiar-nemu zaangażowaniu się dra hab. Andrzeja Zięby w przygotowanie numeru monograficznego „Rocznika...”, można było zamieścić w tej części 20 dokumentów ilustrujących różne perspektywy odniesienia się i naświetlenia wydażeń, idei, koncepcji, które bezpośrednio bądź pośrednio były związane z tym, co się działo na Łemkowynie w latach 1918-1921. Zięba nie tylko odnalazł, uporządkował, ale też skomentował te dokumenty w obszernym wstępie.

Zgodnie z charakterem naukowym niniejszego czasopisma, najobszerniejszą i najistotniejszą jego częścią jest *Dyskurs*. Zamieszczamy w nim 6 artykułów autorskich powiązanych merytorycznie z Ruską Republiką Narodową i, tradycyjnie, przekład klasycznego dla ogólnoeuropejskiej myśli humanistycznej tekstu.

Artykuł Damiana Nowaka ma tworzyć rys ogólny rozwoju i dziejów wsi Florynka w oparciu o materiały archiwalne odnoszące się do dziejów floryńskich parafii. Chociaż okazało się, że dokumentów dotyczących historii tej wsi nie jest tak wiele, jak by można oczekiwać, autor artykułu starał się przedstawić możliwie kompletną dokumentację tego, co odnosiło się do funkcjonowania parafii przez stulecia.

Opublikowany w oryginalnej angielskiej wersji językowej artykuł prof. Paula Roberta Magocsi'ego o zmieniającym się porządku politycznym w Europie Środkowej po zakończeniu I wojny światowej, w kontekście czego zaistnieli także na historycznej arenie Rusini Karpaccy, jest rozdziałem wyodrębnionym z książki *With Their Backs to the Mountains: A History of Carpathian Rus' and Carpatho-rusyns*, odpowiednio wpisującym się w problematykę niniejszego numeru „Rocznika...”.

Podobnie wygląda sprawa z artykułem klasyka przewodniego w tym „Roczniku...” tematu, dra Bogdana Horbala. Przesłał on do Redakcji artykuł, który został opracowany i przetłumaczony na język polski już wiele lat temu, ale nigdy nie został opublikowany. Jest to synteza książki *Działalność polityczna Łemków na Łemkowszczyźnie 1918-1921*, którą badacz poprzedził uaktualniającym to, co zostało zbadane przed dwudziestu laty, przeglądem stanu późniejszych badań. Redakcji naukowej pozbawionego przypisów tekstu głównego podjął się dr Przemysław Mazur.

Zamieszczony też został w „Roczniku...” artykuł, który odnosi się do paralelnych do łemkowskich wydarzeń dokonujących się wśród Rusinów po południowej stronie Karpat. Wiadomo, że łemkowscy działacze ściśle współpracowali z działaczami rusińskimi i mieli wspólne koncepcje niepodzielnej Rusi Karpackiej. Opcje i koncepcje polityczne, które rozwijały się wśród Rusinów w latach 1918-1919 prezentuje w swym artykule prof. Peter Švorc.

Prof. Zięba wzbogacił niniejszy numer „Rocznika...” nie tylko cennym opracowaniem dokumentów, ale też artykułem pogładowym, w którym podjął próbę interpretacji wydarzeń na Łemkowynie w latach 1918-1921 z perspektywy międzynarodowej.

Rola dra Przemysława Mazura także nie sprowadziła się tylko do redakcji naukowej tekstu Horbala. W swoim artykule przeprowadza on analizę politologiczną wydarzeń na Łemkowynie po I wojnie światowej i próbuje dać odpowiedź na pytanie, czy tzw. Republika Floryńska spełniała kryteria państwowości.

Część *Dyskurs* zamyka wspomniany już przekład artykułu Pierre'a Nory *Miedzy pamięcią a historią: Les lieux de Mémoire*, w którym autor wskazuje istotę koncepcji miejsca pamięci.

Wypełnienie części *Inspiracje* treścią adekwatną do wiodącego tematu „Rocznika...” zawdzięczamy tym razem nie studentom filologii rosyjskiej z językiem rusińsko-łemkowskim, gdyż w 2017 r. ta specjalizacja została zamknięta, a uczestnikom konkursu ogłoszonego przez naszą Redakcję na najlepszy

tekst odnoszący się do wydarzeń z lat 1918-1921. Konkurs został ogłoszony z inspiracji łemkowskiego filantropa-donatora, który ufundował nagrody za zajęcie trzech pierwszych miejsc (warto dodać, że ufundował on także tablicę upamiętniającą). Skierowany był do uczniów, którzy uczą się języka łemkowskiego, ale mogła brać w nim udział także starsza młodzież, która pisze w tym języku. W efekcie, otrzymaliśmy do publikacji dwa interesujące teksty (trzeciego nie drukujemy, bo w znacznym stopniu powielił to, co zawarte jest w artykułach naukowych), a także wzmocnioną motywację do poznawania łemkowskiej historii i pisania tekstów w języku łemkowskim.

Ostatnia część *Recenzje i sprawozdania* została już częściowo zaprezentowana. Oprócz recenzji *Книги Білцареви* i *Сыропу з піолуну* znajduje się w niej relacja reporterska z wydarzeń, które wieńczyły celebrowanie w roku 2018 pamięci Ruskiej Republiki Narodowej Łemków i odbywały się we Florynce i w Gorlicach.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na niewielką zmianę w zakresie normy ortograficznej, która obowiązuje w opublikowanych w tym numerze „Rocznika...” tekstach łemkowskojęzycznych. Wprowadzona ona została zgodnie z ustaleniami Komisji Ortograficznej przyjętymi na dwóch jej posiedzeniach, w kwietniu i czerwcu 2018 r. Nie stanowią one nowej normy ortograficznej, korygują tylko obowiązujące na podstawie *Gramatyki języka łemkowskiego* autorstwa Henryka Fontańskiego i Mirosławy Chomiak, opublikowanej w 2000 r., zasady poprawnego zapisu w języku łemkowskim. Dotyczą one głównie niedoprecyzowanych, niekonsekwentnych, nieuwzględnionych, nieumotywowanych zasad ortograficznych. Ich wykaz znajdzie się we wstępie do *Контекстуального словника лемківського языка*.

Helena Duć-Fajfer

Kraków, 10.12.2018 r.